

A36866

9(c2)

M307

Історія українського села

МАР'ЯНІВКА

ЗМІСТ

Віталій Гедз. Жива і цікава історія.	4
Земля, овіяна легендами.	6
Заснування Мар'янівки	9
Павло Леонтійович Машовець. Спогади про мого діда Машовця Павла Яковича – одного з перших поселенців хутора Мар'янівки та дещо з історії села Мар'янівки.	12
Лихоліття	55
Петро Панасович Сиченко. Два пам'ятні бої	68
Павло Леонтійович Машовець. Бої в час Великої Вітчизняної війни за визволення від гітлерівських військ с. Мар'янівки і смт. Брусилова	81
Книга пам'яті України.	92
У 1944–1990 роках	98
У незалежній Україні	104
Шкільна і дошкільна освіта	108
Музей	117
Відомі люди Мар'янівки	119
Опис герба і прапора села Мар'янівки Макарівського району Київської області.	126
Гімн Мар'янівки.	128

ЗЕМЛЯ, ОВІЯНА ЛЕГЕНДАМИ

Мар'янівка – порівняно молоде, проте прекрасне село з багатою, насиченою різними подіями історією. Його околиці зачаровують своєю красою, тут чудова природа та живуть гарні чуйні люди. Нині, коли корінних мар'янівців лишилось зовсім небагато, нашу, хоч і малу історію слід передати наступним поколінням.

Хто хоч раз побував у Мар'янівці, не забуде її довіку. Як ніколи прекрасна вона в пору весняного цвітіння, дозрівання плодів, збирання врожаю. Дуже гарне село, коли пишно зацвітають вишневі, абрикосові садки. Як у молочному озері красується воно проти сонця, неначе біле марево в прозорій імлі. При в'їзді в село розлився широкий довгий став, кругом нього, понад берегом, біліє смуга велетів-осокорів та столітніх тополь, від яких віє сивою давниною.

На цій благодатній землі, серед віковичних лісів, дрібних річок та боліт люди мешкали багато віків тому. На території Мар'янівської сільської ради – урочище Князьке, де розташовані дві курганні групи, датовані III тисячоліттям до н.е. – I тисячоліттям н.е., одна з яких налічує вісім, інша – шість могил¹. Неповдалік на полях – Змієві вали – стародавні укріплення слов'ян.

¹Нариси з історії Макарівського району: До 15-ї річниці Незалежності України / Н. В. Ащенко, Е. В. Букет, Д. С. Нетреба та ін.; Упоряд. Е. Букет. – К.: Логос, 2006. – С. 31.

За легендою, в часи Київської Русі князьке служило місцем відпочинку мисливців із княжого двору, а навколо був старий дрімучий ліс, що називався Чорним. Там росли стародавні липи, кажуть, такі величезні, що коли їх у XIX столітті зрізали, на пні поміщався кінь разом із возом.

У сусідньому із Мар'янівкою селі Грузькому розповіли таку легенду: "Богатир полював у старому лісі разом з братом, повертаючись додому він зустрів біля Бишева старця, який мовив: "Покинь, хлопче, свого коня, бо від нього загинеш". Богатир так і зробив. Купив собі нового, а старий кінь в стайні через два тижні здох. Його вивезли у Чорний ліс. Через кілька років каже Богатир: "Поїду я до лісу, подивлюсь, де там мій кінь". Знайшов череп, торкнув ногою, а звідти змія – вкусила його за ногу і він помер. Так збулось пророцтво старця". Дивовижно, але події, описані в цій легенді, співпадають з легендою про смерть Київського князя Олега, описаною у "Повісті минулих літ"! Хто зна, може дійсно князь Олег загинув на тутешніх болотах?

2010 року стало відомо, що саме через Мар'янівські землі з Києва до Волині прямувала давня «Старицька» дорога, якою 1097 року везли осліпленого теребовлянського князя Василька Ростиславича. У літописному місті Здвижені, що знаходилося на північній околиці сучасного Брусилова, йому перев'язували рани...²

²В. Г. Святненко. Рідний край над Здвижень-рікою. Відлуння сивої давнини. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – С. 33.

*Мешканці Мар'янівських хуторів.
Фото початку XX століття*

*Мешканці Мар'янівських хуторів.
Фото початку XX століття*

Відтоді чимало літ перевернулось, води чимало утекло...

Сучасне село Мар'янівка знаходиться на рівнині, оточене листяними мішаними лісами, полями. Має кілька водних ресурсів, як природного так і штучного походження. В селі є ставок, викопаний на місці Іванченкової сажалки у 1987 році, плато якого займає 7 га.

Урочища навколо Мар'янівки зберігають у своїх назвах легенди, історичні події та імена їхніх колишніх мешканців. Навколо села є болота: Біле, Карасеве, Миколаєве, М'якишевське, Горіле...

Сільська рада включає в себе одну громаду, яка налічує понад тисячу постійно проживаючих осіб, серед яких 740 офіційно зареєстрованих. Серед жителів – вісім національностей: переважно українці, а також молдовани, росіяни, азербайджанці, білоруси, вірмени, грузини, німці.

У Мар'янівці мешкає переважна більшість православних християн, також є представники протестантських течій і рідновіри.

ЗАСНУВАННЯ МАР'ЯНІВКИ

Село Мар'янівка засноване 1876 року між селами Грузька, Великий Карашин і Фасова після обміру і розподілу землі, купленої вдовою купця другої гільдії з Мотовилівки (тепер – село Велика Мотовилівка Фастівського району Київської області) Мар'яною Мегедь у генерал-майора Петра Івановича Багсуша в 1863 році. Відомий краєзнавець XIX століття Лаврентій Похилевич у книзі «Уѣзды Киевскій и Радомысльскій» (1887) зазначає, що Мар'янівка або Мервін хутір розташована в п'яти верстах по дорозі з Великого Карашина в Грузьку. В цьому хуторі – 216 десятин землі, що належить чотирьом родичам, міщанам Мегедям. Мешкають тут вони самі, їх сім'ї та кілька робітників у кількості 46 осіб обох статей³.

Згідно з купчою: «У 1863 році Васильківські міщани чотири брати Мегеді: Максим, Прокіп, Михайло і Лука Демидові купили землю полюбовного розподілу хутора Мар'янівка при м. Бишеві у генерал-майора Багсуша Петра Івановича. Обмір і розподіл землі проведений у 1876 році». У клірових відомостях Троїцької церкви села Великий Карашин за 1876 рік читаємо: «У Мар'їному хуторі міщан 4 двори: 16 чоловіків, 16 жінок. Усього 32 особи. Хутір Мар'янівка належить міщанам Мегедям»⁴.

³Л. І. Похилевич. Краєзнавчі праці. – Біла Церква: Вид. О. Пшонківський, 2007. – С. 46.

⁴ЦДІАК України. – Ф. 127. – Оп. 1011. – Спр. 1509. – Арк. 20 зв.

Землі куплені Мегедеями межували в той час з півночі з церковними землями і землями селянської власності с. Великий Карашин. Зі сходу – з землями різних власників с. Фасової. З півдня – з землями німецької колонії Паулинівка (10 німців-колоністів купили 160 десятин землі 1870 року. Пізніше, німцям за плату по контракту було надано ще 63 десятини землі) і Грузецькими землями. Із заходу – з землями с. Грузької.

Згідно з купчою, було придбано всього 229 десятин і 2280 сажнів землі, з них орної – 54 десятини, сінокосів – 5, лісу – 138, вирубаного лісу – 22, під озерами – 10 десятин. Розподіл землі між братами: Лука – 54 десятини і 1770 сажнів, Максим – 58 десятин і 1770 сажнів, Михайло – 52 десятини і 1770 сажнів, Прокіп – 52 десятини і 1770 сажнів.

У Центральному державному історичному архіві (м. Київ) зберігаються метричні книги присілка Мар'янівка, приписаного до церкви с. Великий Карашин (ф. 127, оп. 1079).

На кінець XIX століття село мало три поселення: з північного сходу – Мегеді, з півдня – хутір лісового сторожа Василівка (Василівщина), названий, за легендою, його іменем.

II

(Сторінка № 834) На № 271

Видати цього № 271

Сторінка № 834

Ім'я *Василько*

Стать *Мужчина*

Вона *Василько*

Грубова *Кудрява*

Указ *Кудрява*

Возраст *25 років*

Селянство *Селянин*

Возраст *25 років*

Рід *Василько*

Брати з якого сиротами *Василько*

Назва і повний адрес держави, особливого сільства (територія)

Мета вступити до лазарету *Василько*

Місце вступити до лазарету *Василько*

У єдиній хаті цього хутора в 1900 році мешкало п'ять осіб. А між Мегедеями і Василівкою – поселення Машовців, першим мешканцем якого був Павло Якович Машовець, який переселився з Грузької у 1893 – 1894 роках.

У 1900 році на хуторі Мар'янівка було дев'ять дворів, проживало 64 мешканці. 218 десятин землі належало міщанам Мегедеям. На хуторі була одна каплиця та один вітряний млин, що належав міщанину Микиті Прокоповичу Мегедю.

На хуторі Паулинівка було 11 дворів, мешкало 47 осіб. 57 десятин було у власності чотирьох селянських

Довідка про перебування
в лазареті Деркача О.

господарств, 112 – належало міщанам з числа іноземних поселенців⁵.

Кілька мешканців мар'янівських хуторів були учасниками Першої світової війни. Відомо, що мешканець х. Василівщина Онуфрій Карпович Дергач, рядовий Чорноморського кінного полку, брав участь у боях в липні 1917 року в Румунії, після чого перебував на лікуванні в Катеринославі⁶.

У 1918 році була створена Мар'янівська сільська рада, яка об'єднала хутори Мар'янівку, Василівку та німецьку колонію Паулінівку. 1920 року в Мар'янівці організовано комнезам на чолі з Е. К. Прибитком⁷.

1923 року, під час адміністративно-територіальної реформи, коли відбулося перетворення волостей на райони, були змінені й межі Мар'янівської сільради. До неї відтепер належали: хутір Мар'янівка (26 дворів, 165 мешканців), хутір Василівка (60 дворів, 312 мешканців), хутір Обирки (30 мешканців), німецька колонія Паулінівка (23 двори, 171 мешканець), урочище Побоїще (63 мешканці), хутір Тубанів (22 мешканці), урочище Черемешень (22 мешканці)⁸.

У 1925 р. у Мар'янівці мешкало 149 осіб. А до складу сільської ради входили хутір Черемешань (29 мешканців), колонія Павлінівка (122 особи) та урочища Василівка (162 мешканці), Князьке (19 осіб), Обирки (26 мешканців), Побоїще (85 осіб), Тубанів (29 мешканців).

Через рік, у 1926 р., на хуторі Мар'янівка мешкала 151 особа. До складу сільради входили хутір Василівка (198 мешканців), колонія Павлінівка (133 особи) та урочища Князьке (21 мешканець), Обирки (27 осіб), Побоїще (119 мешканців), Тубанів (31 особа), Черемешань (24 мешканці)⁹.

Історія Мар'янівки від заснування була описана уродженцем села Павлом Леонтійовичем Машовцем. Далі – його твір, який, на наш погляд є безцінною краєзнавчою пам'яткою.

⁵Списокъ населенныхъ мѣстъ Киевской губерніи. – К., 1900. – С. 75, 84, 88.

⁶<http://gwar.mil.ru/cartoteka/yalutorovsk/1257275/>

⁷Нариси з історії Макарівського району... – К.: Логос, 2006. – С. 31.

⁸Список поселень Київщини. – К., 1924. – С. 6.

⁹Віталій Гедз. З глибин історії / с. Мар'янівка // Макарівські вісті. – 2017. – 4 серпня. – № 30 (10987). – С. 5.

Під час проведення колективізації з 1930 до 1934 року в колгосп вступали (записалися) лише ті жителі, в кого не було чого здавати у колгосп. У селі працювала «бригада», яка визивала кожного господаря села у сільраду і умовляли вступити до колгоспу. Якщо той відмовлявся, зачиняли його в іншій кімнаті сільської ради і пропонували подумати. До складу бригади входив представник, присланий з району і 3–4 чоловіки з комнезаму (бідних, але напористих громадян села).

Мою матір з однорічним моїм братом теж зачинили і після того, як він довго просив їсти, а потім весь обмочився, то матері під ранок дозволили піти додому.

Мати того старшого уповноваженого називала хорошою людиною. Визивали матір тому, що батько в той час переховувався, як і багато інших «середняків».

Перед колективізацією мені було 8–9 років. Мене через день, як потемніє, але світив місяць, посилали в село Червону Слободу до тітки Наталки з торбою, нагруженою сушеними яблуками чи грушами, або з квасолею чи горохом. В торбі було десь з відро насипу. В ту ж ніч я повертався додому годин в 11 вечора. До цього села було сім кілометрів. Мене посилали тому, що старші цілий день щось робили і були зморені. Це ми ховали від конфіскації те, що можна було.

Пригадую, як після третього виклику в сільську раду з матір'ю прибула бригада чоловік п'ять з підводою, робили обшук і забирали все, що можна було їсти – зерно, картоплю, буряки, моркву, мішки з зерном і мукою, порося і все інше.

Переглядали весь посуд – горшки, глечики, чавуни і, якщо там було чогось хоч трішки, то все забирали. Шукали скрізь у клуні, у хліві під соломою, у купах гною і залізними шомполами проколювали в підозрілих місцях землю.

Після третього приїзду підводи бригада погрузила решту збіжжя – плуга, борони, кремер та інше і поїхали до колгоспу, а коня і корову повели на ланцюгу.

Мати збрала нас усіх п'ять дітей, з яких найстаршому Коли було 11 років, а найменшому Петі – один рік, пригорнула, як могла до себе і стала голосно плакати, приказуючи: Чим я вас годувати буду? Що я Вам дам їсти?

Це була рання весна і на городі крім великої ботвини на буряках ще нічого не було. В нас була шулуха з проса ми її перетирали на примітивних жорнах і добавляли у великий чавун, де варилась ботвина, яку потім їли. Ходили по полю, де в минулому році була картопля і вдавалося знайти іноді до десяти висохлих картоплин, крохмаль яких воду з ботвиною в чавуні на вогні робив густуватою.

Потім щодня я ходив з корзиною у Князьке болото і ловив корзиною у канаві карасиків. Ловив, поки не зловлю 8 штук (по одному на кожного). З нами жила в той час бабуся і тітка Киля.

Повернувшись з промислу, роздавав усім по карасику, якому тут же у дворі встромляли шпичку з дерева у рот, припарювали на вогні, який постійно горів на подвір'ї, і поїдали з кісточками.

Раз на тиждень, коли стемніє, я ходив до тітки у Червону Слободу і приносив торбу з квасолею, або з сушшю груш чи яблук, це те, що я раніше туди заносив.

Ми вижили завдяки допомозі родичів з сусідніх сіл та нашій винахідливості. Батько на рік сховався, виїхавши сам до діда у Вологду, а повернувшись, робив на важких роботах (різав подовжньою пилкою дошки) за один кілограм хліба в день, який ми вечором з'їдали гуртом, всією сім'єю.

В цей час у Києві були магазини «Торгсин» (торговий синдикат), в яких за золото продавали хліб. Мама завезла свої великі золоті сережки і обручки, то привезла чотири буханки хліба, що хватило нам майже на місяць для підкормки.

Але під кінець зими всі наші резерви кінчилися, батькові не вистачало часу підробляти на хліб, пиляючи дошки, бо він був бригадиром найбільшої в колгоспі бригади і йшла підготовка до весни. Ми в той час вступили у колгосп, бо все наше майно було вже там.

Батьку запропонував голова колгоспу Міщенко Микола Іванович поміняти з ним хатами, то він за це дав нам мішок картоплі, що по суті дало нам можливість дожити до тепла. Померла тільки тітка Киля, яка свою пайку їжі часто ділила між нами, дітьми. Як потепліло і стали у дідовому ліску на високих березах гніздитися грачі, ми добиралися до їх гнізд і забирали з них яйця. Це була велика добавка до нашого раціону, а через 3–4 тижні знаходили і галченят. Це вже дало змогу дожити до часу достигання злаків – колосків жита, які ми умудрялися красти на полі, це спасало нас від смерті. Охоче їли і цвіт (головки) кліверу.

Я в цей час ходив у третій клас, в якому нас було більше 40 учнів, а весною 1933-го до кінця навчального року більша половина учнів класу повмирали від голоду. Ми, учні, завжди знали, хто завтра вже не прийде до школи. Хто був підпухлий, то більше двох днів не виживав. Мені під кінець зими мої товариші сказали, що завтра я теж помру. Я про це сказав мамі, а вона дістала у родичів пляшку молока, половину якого випив я і на другий день всупереч прогнозам товаришів, був у школі.

Багато учнів повмирали і з інших класів. Весною звели по два класи в одну кімнату і вчив їх один учитель.

Директором школи в той час був Бондаренко, вчителями Грищенко, Білецький і Сіренко Антоніна Феодосіївна.

Коли були зведені класи і навчав нас один учитель, більше доводилось вчитись самим. Так за півуроку нам задавали прочитати 2–3 сторінки і законспектувати прочитане. В цей час трапився такий випадок. Вчителька Антоніна Феодосіївна підійшла до мого сусіда по парті Козицького Петра, прочитала його конспект і під ним поставила «2». Я бачив, як він добросовісно конспектував і підняв шум за несправедливість учительки. Тоді вона дала прочитати йому з своєї книжки оповідання, яке запропонувала законспектувати, забравши прочитане в книжці. Через 10 хвилин він законспектував слово у слово всю прочитану сторінку. Після цього вчителька вибачилася перед Петром,

перед класом і мною, а авторитет Петра ще більше зріс. Дуже добра в нього була пам'ять. Жаль, що війна таких людей, як Петро Козицький та Вася Волошин не помилувала. Коли я працював директором школи, то Петра брат Василь був у школі хорошим учителем, а в 1937 році протягом канікул я у колгоспі працював рахівником, і знову, таки брат Петра Микола зі мною працював табельником.

Бухгалтером був Зубарчук Яків Кузьмович, він багато чому мене навчив, що пригодилося мені у житті.

* * *

На південній частині села Мар'янівки знаходиться три болота: це Князьке, назва якого передається здавна, друге – біля садиби М'якішевського, це болото своєї назви не має і на Шмарівщині, біля Цируля Григорія, на межі з землями села Старицького.

Про Князьке болото ходить легенда, ніби колись при вторгненні загарбників на Україну якийсь князь свій скарб у волових шкірах сховав у цьому болоті.

На території с. Мар'янівки, згідно легенд, зберігається три скарби. Другий скарб, про який я згадував, це – на землі мого діда з східного боку дороги «Василівка – Мегеді». Після знесення хуторів орієнтовно на тому місці побудували хату, яка згоріла. На її місці через два роки побудували нову хату і та згоріла. Причин пожеж не встановили.

Третій скарб на урочищі «Тубаль». Коли ми там жили, то у 1934 році, до нас приходили два незнайомі чоловіки, один з них дуже старий, худий і весь білий, і розпитували в нас, де саме на указаній нами ділянці була стара висока груша.

Вони звіряли по карті, яка була в них, відмірюючи кроками від старинної канави (її називали «Кордон») в північному напрямку, але ми не могли пригадати таку грушу. Вони казали, що там закопана казна війська і що, якщо знайдуть, то і нас озолотять.

Вони півдня вивчали місцевість і їх ми більше не бачили. Це було біля садиби Кухарчука Григорія Ніловича (Отця).

ОПИС ГЕРБА І ПРАПОРА СЕЛА МАР'ЯНІВКИ МАКАРІВСЬКОГО РАЙОНУ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Герб

Щит прямокутний зверху і заокруглений знизу, співвідношення пропорцій висоти до ширини щита 8:7.

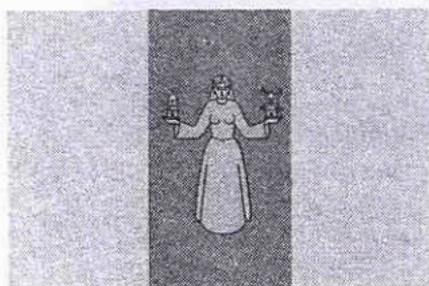
На синьому полі зображено постать засновниці села в срібній сукні, яка в правій руці тримає срібну капицю, а в лівій – срібний вітряний млин.

Покрівля капиці і млина золоті. Обличчя та руки – тілесного, волосся – золоте. В 1863 році 216 десятин землі купила купчиха Мар'яна Мегедь, родом із Мотовилівки. Вона переїхала на цю землю, заснувавши хутір Мегеді (в деяких джерелах – Мервін хутір), який пізніше був перейменований на її честь у Мар'янівку. На хуторі була капиця і вітряний млин.

Синій колір символізує красу. Золотий – знатність, багатство та силу. Срібний – символ чистоти.

Прапор

Співвідношення пропорцій 2:3, розділений на три рівні вертикальні смуги. Зліва і справа – жовтий колір, в центрі – синій. На тло прапора може накладатися щит герба або один із його елементів.

Автор проекту символіки – заслужений художник України Анатолій Марчук³⁶. Затверджено рішенням Мар'янівської сільської ради № 72–10–V від 14.08.2007 року.

³⁶Символіка Макарівщини: до 85-річчя Макарівського району Київської області. – К.: Українська академія геральдики, товарного знаку та логотипу. – 2008. – С. 32.

